

Åbent samråd i Folketingets Udenrigsudvalg
26. maj 2009

TALEPAPIR (det talte ord gælder)

Der stilles følgende spørgsmål:

Hvad kan ministeren oplyse om regeringens holdning til Thorvald Stoltenbergs rapport og til de forslag om øget nordisk samarbejde om udenrigs- og sikkerhedspolitik, som den indeholder, herunder regeringens holdning til, hvordan der bør arbejdes videre med de konkrete forslag sammen med de øvrige nordiske lande?

* * *

Baggrund for Stoltenberg-rapporten

Jeg vil starte med kort at fortælle om baggrunden for Stoltenberg-rapporten og arbejdet med den.

Den 12. juni sidste år besluttede mine nordiske udenrigsministerkolleger og jeg at nedsætte en gruppe af kontaktpersoner, der skulle se på muligheden for at styrke det nordiske udenrigs- og sikkerhedspolitiske samarbejde.

Kontaktpersonerne - to fra hvert land - er blevet ledet af den forhenværende norske udenrigsminister Thorvald Stoltenberg. De danske kontaktpersoner har været Hans Hækkerup og Nanna Hvidt.

Stoltenberg er ansvarlig for de i rapporten fremførte synspunkter, som ikke er bindende for de nordiske udenrigsministre eller lande. Målsætningen med rapporten har været at give impulser til en bredere debat om det nordiske udenrigs- og sikkerhedspolitiske samarbejde og muligheden for at videreudvikle dette samarbejde.

Rapporten blev præsenteret for de nordiske udenrigsministre på et ekstraordinært møde i Oslo den 9. februar 2009, hvor der var enstemmig ros til Stoltenberg for en glimrende rapport. Der var enighed om, at hvert enkelt land nu skulle studere rapporten og dens 13 konkrete forslag nærmere og inddrage de relevante ressortmyndigheder med henblik på at tilvejebringe en samlet national holdning til rapporten.

Vi har givet de politiske direktører i opdrag at koordinere forberedelsesarbejdet landene imellem op til udenrigsministermødet i Island den 8. og 9. juni.

Siden har der været afholdt en national dansk høringsproces, hvori både Grønland og Færøerne har deltaget. Der har tillige været afholdt nordiske møder mellem de politiske direktører, et fælles møde mellem de nordiske udenrigs- og forsvarsministerier samt nordiske møder i forsvarsministerielt regi.

I lighed med de andre nordiske lande har der også i Danmark været en tæt koordination med Forsvarsministeriet. Bl.a. er Forsvarskommissionens anbefalinger blevet sammenholdt med Stoltenberg-rapportens forslag.

Desuden har Stoltenberg deltaget i offentlige arrangementer i de nordiske lande, senest den 13. maj 2009 i DIIS i København.

Generelt om Stoltenberg-rapporten

Generelt vil jeg sige om Stoltenberg-rapporten, at det er en glimrende rapport. Den sætter fokus på en række relevante problemstillinger og udfordringer og kommer med en række interessante bud på, hvordan man kan gribe dem an.

Jeg finder det meget positivt, at der sættes politisk spot på nordisk samarbejde, som der er stigende interesse for. Og også forsvarsministeren og ministeren for nordisk samarbejde har udtalt sig positivt om rapporten.

Rapporten giver et godt grundlag for at tage stilling til disse udfordringer – og om svaret skal findes i en nordisk ramme – om der er en merværdi i en fælles nordisk indsats.

Jeg finder det en styrke ved rapporten, at den er procesorienteret og åben for variabel geometri - altså at et forslags bæredygtighed ikke afhænger af, at alle 5 nordiske lande deltager fra starten.

Som sagt er jeg generelt meget positivt stemt overfor rapporten som helhed såvel som overfor størstedelen af anbefalingerne. Nogle er allerede iværksat, mens andre er lige til at arbejde videre med nu og starte en proces omkring. Og atter andre kræver nok yderligere overvejelser og undersøgelser.

Generelt gør jeg mig følgende overvejelser:

- om et forslag er bedst i en ren nordisk ramme, eller om det vinder ved at inddrage partnere – enten lande eller organisationer eller begge dele. Eller om et samarbejde mest effektivt finder sted i en anden ramme, f.eks. NATO, EU m.v. Her bør man selvsagt være opmærksom på den politiske gevinst/signalværdi, der ligger i et nordisk samarbejde.
- om de økonomiske konsekvenser af forslagene/cost-benefit analyser. Det er noget, som Stoltenberg-rapporten jo slet ikke har kigget på, men det kommer vi jo ikke udenom at se på også.
- om man kan bygge videre på allerede eksisterende nordisk samarbejde, f.eks. det militære samarbejde i NORDSUP (Nordic Supportive Defense Structures) eller skal starte fra bunden.
- hvordan sikrer vi en proces, som er åben, hvis ikke alle nordiske lande er med fra start – og åben for andre deltagere, hvis det er relevant.
- og hvordan undgår vi duplikation/dobbeltarbejde.

Selve Stoltenberg-rapporten

Der har fra starten været bred enighed i den nordiske kreds om at indtage en fleksibel tilgang til rapporten og dens enkelte forslag. Alle lande er enige om vigtigheden af, at samarbejdet skal være åbent for relevante partnere, herunder de baltiske lande, men også i visse sammenhænge USA, Canada m.fl.

Derudover er ”variabel geometri” et nøgleord, således at et samarbejde til at begynde med ikke nødvendigvis behøver at omfatte alle fem lande. Efterhånden som de får mulighed for at deltage, kan de tilslutte sig.

Der tegner sig størst interesse for umiddelbart at arbejde videre med følgende forslag:

1 (Indsatsenhed for militær og civil stabilisering), som er en dansk prioritet.

2 (Luftovervågning over Island) – af Stoltenberg betegnet som lakmusprøven på viljen til nordisk samarbejde.

5 (Satellitesystem), om end dette må betegnes som et langtidsprojekt.

7 (Kompetencenetværk mod digitale angreb)

10 (Samarbejde mellem udenrigstjenesterne) – en dansk prioritet, som der også lægges stor vægt på fra svensk side.

11 (Militært samarbejde), hvor der allerede eksisterer et omfangsrigt nordisk samarbejde.

Der er også bred interesse for Stoltenbergs øvrige forslag. Men arbejdet med de øvrige forslag vil formentlig foregå i en lavere kadence. Enten fordi der allerede eksisterer et meget velfungerende nordisk samarbejde – det gælder bl.a. forslag 9 vedr. en efterforskningsenhed for krigsforbrydelser - og der således ikke er så meget mere at hente.

Eller fordi man i den nordiske kreds finder, at forslagene skal tænkes ind i en større og mere sammenhængende kontekst, at de kræver nærmere undersøgelse

- herunder økonomisk konsekvensvurdering - eller at de ikke fra starten vil være aktuelle for alle.

Der er således ikke tale om, at vi tøver eller er imod forslag. Tværtimod ser vi gerne, at der også kommer noget ud af disse forslag. Hvis der vel er mærke er nordisk merværdi i dem, og fornuftig økonomi, og hvis forslagene mest hensigtsmæssigt gennemføres i en nordisk ramme frem for en bredere ramme med partnere som, f.eks. med USA og Canada. Det gælder for forslagene om havovervågning (3), etableringen af en maritim indsatsenhed (4), nordisk samarbejde om arktiske spørgsmål (6) og etableringen af en katastrofeenhed (8). Det kræver som sagt nærmere overvejelser og undersøgelser.

For så vidt angår forslaget om en amfibisk enhed (12) råder dansk forsvar ikke over en sådan kapacitet. Derfor vil vi formentlig se, at det vil være Sverige og Finland samt måske Norge, som indleder et samarbejde herom. Det står så åbent for os, og vi senere vil tilslutte os, hvis det vurderes hensigtsmæssigt i forsvaret at anskaffe sig sådanne kapaciteter.

Endelig har det for forslag 13 (solidaritetserklæring) gjort sig gældende, at landene har forskellige sikkerhedspolitiske udgangspunkter, bl.a. i forhold til NATO. Der er derfor nødvendigt nøje at undersøge, hvordan en sådan solidaritetserklæring kan udformes, og hvor langt man i givet fald kan gå.

På det nordiske udenrigsministtermøde den 9. juni 2009 i Reykjavik forventer jeg således, at der opnås enighed om at gå videre her og nu med forslagene 1, 2, 5, 7 10 og 11. Det tilslutter vi os fra dansk side. Videre forventer jeg, at alle de

nordiske lande enes om at kigge nærmere på rapportens øvrige forslag. Fra dansk side har vi en positiv holdning til de øvrige forslag og vil deltage i det videre arbejde med disse med den tilgang. Jeg vil også bede om, at vi får opfølgning af Stoltenberg-rapporten på dagsordenen for de kommende nordiske udenrigsministermøder, så vi løbende påser, at der gøres fremskridt med at styrke det nordiske udenrigs- og sikkerhedspolitiske samarbejde.